

Latweefchu Awises.

Nr. 16.

Zettortdeenâ 19. April

1856.

Sluddinaschanas.

Senachts-waldifchana's pirma, ohtra un trescha nodalka un arri ta nodalka kas par gohda-sihmehm nospreech, sawâ leelâ teefas deenâ 14. Webruar 1856 Nr. 7493 islaiduse tahs Walsts-Nachts Wifsaugstaki apstiprinatu spreedumu, kas tâ klann: Ta augsta Walsts-Nachts sawâ nodalka kas nospreech par semmes-liffumeem un arri sawâ leelâ teefas deenâ pahrluhkodama to spreedumu, fo isdewufchâs tahs trihs Senachts-waldifchana's nodalkas un arri ta nodalka kas spreech par tahm gohda-sihmehm, isdewufe pawehleschanu par to, kâ lai teefas darra ar teem Krohna kauschu basnizas-wihreem (basnizas-pehrmindereem) us laukeem, kad tee irr teefajami par kahdu wainu, ar fo tee apwainojufchees ne prett sawu basnizas-ammatu, bet kahdâ zittâ leetâ grebkojufchi. To leelu walsts-liffumu grahmatu isstahfidama nu irr tâ pawehlejuse: ka tohs no Krohna laudim ezeltus. basnizas-wihrus (basnizas-pehrminderus) naw brihw ar kahdu meefas strahpi fohdiht kamehr tee wehl stahw sawâ basnizas ammatâ, un ja tee apwainojufchees ne prett sawu basnizas ammatu, bet kahdu zittu wainu padarrijufchi, tad tohs ne buhs teefahnt pagastu teefâs, bet tikkai tannis teefâs, kur wifsi zitti tohp teefati.

Muhsu augsti zeenihts Austrauma-juhreas Gubernementu General-Gubernaters 17tâ Oktober deenâ 1855 Nr. 4729 wifseem lizzis peeteift: ka muhsu pilfatôs ne buhs tâ braukt, ka sirgi irr eejuhgati bes pakkal-rihkeem (wehrselehnm) un ar tahm alskappelehnm ween; un ar weenu sirgu branjoht arri ne buhs braukt ar weenu paschu ilfsi ween un ar strengi sirga ohtrâ puffe; turprettim tikkai ar pilnigeem sirgu-rihkeem (pakkal-rihkeem, rehdehnm, wehrselehnm), jeb ar ween-juhgu brauzoht tikkai ar

diwi ilfsim brihw pilfatâ braukt. Bet kad ta Kursemmes Gubernements-waldifchana dabbujufe sinnaht, ka tee lauzineeki us pilfatu brauzoht daudsfahrt prett scho pawehleschanu darroht; tad schi waldifchana wifseem leef issluddinaht, ka pehz schihs muhsu zeenijama General-Gubernatera pawehleschana's no 17. Oktobera deenas 1855 par to kâ Kursemmes pilfatôs jabrauz, itt wifseem buhs stipri turretees un darriht.

No spohkeem.

Zits teiz, ka spohki nebuht ne-effoht un ka tas tik tahda neeka eebildeschanahs, ja kahds teiz ka spohkus buhtu redsehjis; zits atkal ahtrakti few galwu kautohs nozirft, ne ka to spohku-tizzibu palaištu. Tadeht klaufaitees te weenu pateefigu notiffumu, kas nu ihsti parahdihs kurrâ jatizz.

Retahku no weena pilfehnta leelâ Kreemu senne tappe preefsch 20 gaddeem wezzi kappi tadeht atlaifti, ka tee jaw itt pilni bij peerakti. Birnâ gaddâ mirroni gan meerigi gulleja, bet Deems sinn woi mirronus kahds bij apkaitinajis, jeb woi tee tik paschi kappu weentulibu wairs newarreja zeeft; nu sahze nahkt ahra, lai atkal ar zilwekeem fastaptohs. Tahku winneem eet newajadseja, jo garr kappeem zelsch gahje, un te zilweki deen un nakti brauze. Vihds schim laudis ne neeka ne bij redsejschi un arweenu meerigi garram braukufchi, bet nu tâ negahje wis. Dauds jaw bija tohs baltus garrus par kappeem staigajam redsejufchi un kâ trakti atpakkal jeb arri garr kappeem garram aieskrehschi, lihds pehdigi ne weens tur nedrihsteja braukt. Tâ tad nu scho zellu pa pawiffam atstahje un pa zittu weetu sahka braukt. No schi laika pee zeemineem, kas tur apfahrt mahjoja, schur un tur tappe flehtis islaustas un apagtas; bet sagfus nofert nefad nebij isdewees.

Brecksch feschgi gaddeem atnahze schinni pilsehta Kreemu wirsneeks, kas jau daschu karra-trohtsui bij dsirdejis, daschu lohdi garr galwu skrehjam redsejis un daschu nakti stary mirroneem gullejis, un ta ar mirroneem apraddees, ka itt ne par weenu nebaiddijahs. Schim arri no teem kappeem un spobkeem no eesahkuma libds gallam isstahstija; bet wirsneeks ne gribb ne muhscham no spobkeem ne ko tizzeht. Us wakkaru tohp 20 kasaki ne tablu no kappeem krubmös apstelleti. Wirsnceeks pats tikkai pufsten 11 pahr nakti leel sirgu eejuhgt un bes kutscheera un bes sullaina nobrauz us kappeem. Simts sohlu no kappeem eerauga wihrs labbu barru spobku staigajam; winsch brauz jo klastaki, un spobki arr nahf prettim; nostahjahs gan us zella widdu, gan grahmalläs, ta ka sirgs faraujahs un ne gribb ne no weetas eet. Bet tahds sirgs tatschu zittahds ne ka mahju kehwee; lai nu gan baidijahs, tad us pirmo wahrdu winsch zaur uggani eetu, ja tikkai winna kungs tam to pawehl. Wirsnceeks gan muddina sawu sirgu, bet turr grohschus ittin zeeti, lai israhditohs, ka tas ne gribbetu eet. Rahdu brihdi ta pubsejees winsch iswell sawu pistoli un fakka: „ja tu ta ne gribbi eet, tad es tew garr ausihm schauschu, rassi tu isbihsees un fahki street. Nittigi pistole isprahkt! bet sirgs paleel stahwoht, itt ta ka ne kas ne buhtu notizjis, un no krubmeem islez 20 kasaki; jo teem tas wirsneeks bij pawehlejis us pirmo schahweenu wisseem kopya pee winna sanahkt. Nu kasaki dohdahs us spobkeem wirsu. Tee gan jahf behgt, bet kasaku sirgam ne spobks ne warr isbeht. — Te nu wiffi spobki tappe sakerti un us pilsehtu aiswesti un zee-tumä eebahsti. No rishta gabje no teesahm tohs kappus raudsht un atradde leelas allas zaurumu. Schinni allä jahke melleht un atradde te daudi gaddu krabtu mantu. — Dasch fainneeks, kam klehts bij islausta tappuse, nu sinnaja kas winna mantu bij sadjis; jo tai allä ta atraddahs. Nu arri warreja saprast kahda wihsje schee spobki dsihwojuschi; prohti kamehr weena dalla us sagjchanu bij isgahjuse, tamehr palikke ta ohtra dalla us kappeem un fargaja sawu allu, tohs laudis spobku drahnäs baididami.

Sagli dabbuja sawu pelbitu strahpi, un no ta laita wairs neweens spobks us kappeem ne bij redsams, bet katris warreja drohschi to fenn atstabtu zellu atkal braukt un eet. Kam nu buhs tizzeht? Woi tam, kas fakka, ka spobki ne buht naw, jeb tam, kas fakka, ka spobki irr, un pee tam libds nahwei pastahw. D. R.

Gudrs apdohms.

Rahds augts kungs shtija no sawas muishas sawu sullaini ar dauds naudas us Londoni, ko winsch weenam bankeerim parrada bija. Kad tam sullainim nu gaddijahs zaur meschu eet, tad nahze winnam peepeschi weens laupitais prettim, ar pistoli rohta, un prassija pehz winna naudas. Tas sullainis bij samannigs un fazzija tanni pascha azzumirfli, ittin lehni: „Te irr wiina, bet zaur tam kad ta naw manna nauda, bet mans kungs winnu man dewis us Londoni nest, tad schaujeet man weenu zaurumu ar to pistoli, zaur mannu zeppuri, ka es us tam warru pastahweht, ka man irr laupitaji uskrittuschi, un es ar labbu prabtu winneem to naudu ne esmu atdewis.“ Itt labprakt! fazzija tas laupitais, un isdarrija pehz winna wehleschanaas. Tik drihs ka winsch to pistoli bij ischahwis, winsch tam laupitajam kritte wirsu, un kad nu tas sullainis stipraks bij ka winsch, pahwinneja winnu un atnehme sawu naudu atpakkal, un nonahze ar to naudu ittin laimigi us Londoni. J. Friedenber.

Kalpone ar weenu azz.

Zauka celeija stahweja ne zif tablu weenas no ohtrahm divi masas mahjinas, widdu stary teem lauzineem kas pee tahm peederreja, — un pee uppites kas sawu tschaklu uhdeni burbuledama skrihdinaja. Pa wirsu skattotees bija jadohma ka tur nu labbi kaimini; un tatschu ta ne bija wis. Jo kad turaki tahs apraudsija, tad jaw arri warreja to nojehgt. Weena istaba bija gaischa un skaidra un jauka saules spihdumä, — ohtra nejauka, neskaidra ne ta ne apkohpta. Un ka istabas ta arri bija tahs zittas mahju-ehkas, un ka

ehkas tà dahrsi un laufi. Preeksch nejaukas istabas sehdeja — nejauka seewa faulgohsi, rohtas lifte flehpi un apskattijahs, woi ne nahks kahda labba draudsene ar fo warretu ispluhschteetes. Bet kad neweena ne nahze, — jo bija filts laizinsch un seewahm mahjās bija darba, — winna ar nenowehligahm azzim skattidamees us to jauku istabu tur winnā puffē, — eefahze tà eefsch sewim runnaht: Ne maj ne sumu, kam waina ka Lihsei tur winnā puffē tahda jauka istaba; tatschu winna wairak ne darra ka es, un arri tur weena patti, — un mums abbahm weenā reisē bija kahjas, — wairak winna ne teize, jo azzis tai fastohpahs nejauschi ar wihrinu, kas sehdeja winnas preekschā faules gaischumā un islahpija sirdigi weenu no sawahm kurpehm, kas zekā tam bij rahdijusees saplihjuse. Bet tas bija tahds kehminschi — jo fo schē stahsta, effoht notizzees tai laika, kur tahdus wehl effoht redsejuschi wirs semmes. — „Ah re! fo tad tu tur darri?“ — ta sauze us winnu, preeziga jelle kahdu atraddusi, ar fo warretu runnaht. Bet tas winnai ne wahrdinu ne atbildeja bet tiffuschi arween lahpija. Skattijahs winna wehl kahdu brihdi, — tad mannija ka buhschoht gan kahds kehms un tuhliht apnehmahs winnam isteift sawu lectu. „Alaufees jelle“ — tà winna atkal eefahze — „woi ne warri mannim isteift, kam waina, ka manna istaba tà nejauka isfkattahs, un Lihsei tif jauka; un tatschu mums tai paschā gaddā un tai paschā mehnesi bija kahjas? ja tu mannim to isteizi un mannim palihdsi, ka manna istaba arri paleet tà, tad tewim dohschu dsert prischā peena zit ween gribbi.“ — „Tawu peenu“ — tà wihrinisch atbildeja, skattidamees us to seewu ar leelahm azzim, — „to ne gribbu, jo wiffi tami traukt tà neskaidri, ka ne maj ne patihk no teem dsert, bet palihdsieht tewim gan gribbu, ja mannim apsohli, ka gribbi traufus labbi masgahnt un behrst.“ „Ah! to labpraht gribbu darriht,“ — seewa teize, — „bet fakki mannim, kad gribbi atkal ateet?“ — „Schodeen pahr neddelu,“ — kehms fazzija, — un nu winsch gahje tahlafi, jo kurpe tam bija gattawa. — Bet fainneeze taihsjahs aschi pohdeem un traufkeem un spanneem un flaukteem

(flauzenehm) klahnt un wirsi. Un kad nu bija paschā darboschanā, flauzija, mehse un isfkaidroja itt gruntigi arri nammu (fukni) un fluffam preezajusees par to, fo Anzis gan fazzischoht waffarā no darba mahjās pahrnahzis. Un kad bija gattawa nammā, un redseja, ka winnas apgehrbs nu wairs ne faderreja ar tahm zittahm skaidrahm leetahm, — tad pee sewis paschas to darbu arri isdarrija. Un kas nu ohtrā deenā wehl wairak tappe isdarrihts, to lai ikweens pats sewim isteiz, — bet wihrinisch, kad tas noliftā deenā atkal atmahze, itt lohti brihnojees. „Raug,“ — tà papreekschu winsch fazzija — „tu gan lohkus ar jaunahm ruhtehm litfusi eeglahseht?“ — „Ak ne!“ — tà winna atbildeja, — „tif winnus esmu masgajusi. Bet nu teiz mannim arri, fo apsohlijis, und tad dserr peena.“ „Itt labpraht,“ — kehminschi mihligi atbildeja, — „tu nu jaw arri tà labbi eefahkusi, ka wifs drihs waliks zittadi. Bet sunnams, tewim wehl peetruhfti wifs ihsta paliga pee darba, — kahds tawai kaiminenei tur winnā puffē, — peetruhfti tewim ta kalpone ar weenu azzi!“ — „Ah re!“ — seewa isfauze, — „wehl ne kad pee Lihjes kalponi ne esmu redsejuse; winna strahda arween weena patte, — un nu wehl kalpone ar weenu azzi!“ — „Itt teescham“ — kehms apstiprinadams fazzija, — „un daschureisi kalponei itt ne kahda aqs naw. Un lai tu nu redsi, ka mannim labš prahts us tewim, — tad jaw tulihnt tewim esmu atneffis tahdu kalponi.“ — „Nu, — tahdu labpraht gribbetu redseht!“ winna smeedamees isfauze, „kur tad winna?“ — „Bagaid druzzin,“ un nu wihrinisch eebihde rohku kabbatā un iswille masu grahmatinu un tai eedewe — schuhjamu addatu. „Schē tew“ — tà winsch fazzija, — un nu gahje prohjam. Bet seewina ilgi stahweja un eefsch dohmahm tam skattijahs paffak. — Kas nu wehl notifke, un ka brihnischfigi ta kalpone ar weenu azzi kalpoja no schahs stundas eefahkocht, to warreja redseht no tam, ka jaw pehz gadsfahrta istaba kas papreeksch bija tà nejauka un neskaidra, gan bija labbi lihdsinajama ar to kas bija kaiminenei tur winnā puffē.

Kaut jelle pee mums arr tà buhtu.

Kahds reisneeks, kas zaur Denderu semmi bija reisojis stahsta tà: Kahdà deenà prett wakkaru, pee-gahju pee kahdahm mahjahm, gribbedams nahts-mahju isluhgtees; tiklo taisijohs par durwim ee-eet, te isfchahwahs fainneeze un aiswehre durwis, ko fazzidama, bet es lahgi ne saprattu. Es dohmaju pee sewim: woi manni par wissam noraidija, jeb man lifke us ko pagaidiht. Tà dohmajoh, is-nahze fainneeks leelas tuppeles rohkà nesdams, manni apfweizinaja it mihligi un lifke tuppeles pee semmes, pawehleja lai es uswelku kahjà. Kaut gan ne sinnaju, kapehz man tuppeles bij ja-uswell, to-mehr steidsohs to padarriht. Tiklo istabà eenahzis, tuhda nomanniju, kapehz man tuppeles bija wai-jadfigas. — Jo istabas grihda bija tik balta is-bersta, ka spihdeja ween, un manni jahbaki, bes tuppelehm, buhtu leelas pehdas us grihdas atstah-jusch. Galds stahweja ar lohti smalku un baltu linnu drehbi aplahts. Seenas, greefti, lohgi un durwis, wissi bija tik skaidri un gluddeni, ka preeks usskattih. Krehfli un arri zittas istabas leetas wissas tà pehz kahrtas noliktas, ka pee mums fungu istabas redsam. Gultas pawissam istabà ne redseja, jo tahs stahweja ihpafchòs gullamu kam-baròs. Us ohtru galdinu stahweja diwi leelas kruhsas no porzelanes ar leelu resnumu widdu un fchauru augfchgallu, bet wissapfahrt platta rante. Tà wissur to skaidribu apluhkojis un par to spoh-dribu ittin no firds papreezajees, atzerrejohs ka man jau fenn slahpe. Sainneeks ar fainneezi patlabban ahra bij isgahjuschi, tuhda eefchahwahs man prahtà, fchautees pee teem minneteem traufcem wirs galdina, jo tur tapat preefsch dserfchanas kas eefschà stahw; pazehlohs schigli un raudsiju weemu, kurea arri tuffcha wis ne bija. Tiklo pee muttes un nehmu labbu malku, bet — ne sinnaju wairs ko darriht — jo aisriht par wissam ne warreju, tahdu ruhktu, glummainu un nejauku beesunu.

Kas tas warr buht? to ne maj ne warreju saprast. Kad mahju laudis eenahze pee wakkara, tad tik dab-buju redseht, preefsch kam tee traufki derreja, tee — splawe tur eefschà, us grihdu jau ne drihkfsteja splaut. To redsedams itt firsniqi pasmehjohs, pats pee sewim pahrmesdams: naschkim tà jau eet. No rihta pazehlees, luhdsu fainneeku, woi drihkfstetu arri zittas mallas un faktus apluhkoht, woi wissur tahda spohdriba buhs redsama. Sainneeks lohti mihligs zilweks, manni wisszaur pats iswaddaja un wissu man israhdija. Bet taisnibu falkoht, — ne usgahju ne to masako faktinu, kur ne bija tih-riba redsama un wiss pehz kahrtas falifts; jo wiss-fas darba leetas, tik jaukas istaifitas, ka preeks rohkà nemt. Ir paschà lohpu stalli, bij ko pabrih-notees, zil jauki un tihri wiss spihdeja, un tur arri katrà faktinà warreja redseht ka tur ihsti patte skai-driba ween mahjo. Tà ne ween tanni mahjà, bet kur tik ween esmu eefschà bijis, Denderu semme wissur tahdu spohdribu warru apleezinaht. Ak! zil es nopuhtohs kad apdohmaju, kahdas muhsu semneeku mahjas prett wirnahm isfkattahs. Jo ihsta pateefiba ween, ko pilsehtas jaunfungs stahsta, tai 1851 gadda Laifagrahmata, redsejis, Latw. sem-neeku mahjas eegahjis. To arri kattis semneeks pats apleezinahs, ka zittadi ne atraddisi wis. Jo behrna gahnefli stahw strihyu strihpahm us grihdas, kur wehl grihda irr, ko behrns pats us tuppefli pahri braufdams isfmehrejies. Tahdas nesklaidribas paschà istabà redsi, ko tad wehl zittas mallas useefi.

A. Breede.

Siina.

Swehtku labbad to pecliffumu ne warreja drikkieht.

Tee kas sawu Awischu Nummeru lihdi schim pee Hoffmanna paschi panehmuschi, lai tur wairs ne-eet, bet lai eet pee **Steffenhagena driffes nammà**. Tur tee kas sawu no Schulza mahzitaja dabbutu drikkietu kwitanzi parahdihis, sawu peenahfumu Awischu Nummeru dabbutis. Zittadi ne buht ne.

Schulz.

Brihw drikkieht.

No juhrmallas-gubernements aughtas waldfchanas puffes: Oberlehrer G. Blaeje. Jenfer. Zeligawà, tai 12. April 1855.

No. 110.